

КРЕМЕНЕЦЬКОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ – 80!

Олександр СОЛОВЕЙ, кандидат історичних наук

Місцевий краєзнавчий музей належить до тих інституцій регіону, з якими наш навчальний заклад підтримує творчі контакти упродовж всього періоду їх існування. І це закономірно. Бо національна культура й історія невіддільні від регіональних культур й історії, а кожен їх аспект фокусується на освіті, яка, акумулюючи культурно-історичну спадщину попередніх часів, несе її багатства до пам'яті та сердець нинішнього та

прийдешнього покоління. Форми нашої співпраці з музеєм, як хранителем кременецької минувшини, вивірені, апробовані та різноманітні: традиційні екскурсії першокласників до його залів для ознайомлення з природою, історією та культурою міста, де пройде їхня студентська юність; використання нашими науковцями інформаційного, фактологічного і бібліографічного багатства музейних фондів при роботі над дисертаційними дослідженнями, при підготовці фахових статей до наукових часописів, виступів на всеукраїнських і міжнародних конференціях, симпозіумах та семінарах; спільна участь наукових працівників музею та науково-педагогічних працівників академії в теоретичних і практичних історико-краєзнавчих заходах; поповнення фондів музею матеріалами науково-дослідницької та мистецької творчості викладачів академії і педагогічного коледжу; організація колективних і персональних вернісажів наших митців у Виставковій залі музею та презентації матеріалів з музейних фондів у нашому ВНЗ; робочі контакти у зв'язку з функціонуванням Музею історії навчального закладу, Музейних кімнат Ростислава Глукка та Михайла Вериківського, Етнографічної світлиці, лабораторії творчості Бориса Харчука та Уласа Самчука, Виставкової зали творчих робіт викладачів і студентів.

Історична довідка про ювіляра повідомляє: як науковий і культурно-освітній заклад, він збирає, зберігає, вивчає і популяризує інформаційний матеріал теоретичного, фактологічного й ілюстративного формату про природу, історію та культуру північних районів Тернопільщини, що в минулому входили до складу Кременецького повіту. У рік свого заснування (а це відбулось у 1937-му) він називався Музеєм Кременецької землі імені Віллібальда Бессера і перебував у структурі та приміщенні Кременецького ліцею – нашого історичного попередника, а в 1939 році набув самостійного статусу і в 1950-му перемістився у своє нинішнє приміщення.

У музеї зібрано близько 65 тисяч експонатів, які характеризують природне середовище, історичне минуле, матеріальну та духовну культуру, етнографічні особливості нашого краю. У бібліотеці музею – біля 12 тисяч книг, у тому числі багато рідкісних видань. Експозиція музею розгорнута в 10 залах. Один із них присвячений перебуванню Тараса Шевченка на Кременеччині восени 1846 року. В інших залах розміщені оригінальні ентомологічні, палеонтологічні,

археологічні та нумізматичні колекції. Відвідувачі мають змогу оглянути старовинну зброю, предмети побуту, рідкісні стародруків, українські грошові знаки минулого століття, подивитися на вироби майстрів народної творчості, перші видання творів польського поета Юліуша Словацького особисті речі композитора-кременчанина Михайла Вериківського, полотна

Ж.Сафонова, А.Лазарчука. В.Галимського та інших відомих митців, чий життя і творчість у тій чи іншій мірі пов'язані з Кременцем, а також ознайомитись із матеріалами про перебування у нашому місті Миколи Костомарова, Лесі Українки, Михайла Коцюбинського, інших видатних постатей національної історії і культури.

У музеї функціонують 7 відділів: археології, природи, літератури, етнографії, середньовічної та нової історії, міжвоєнної доби ХХ століття, сучасної історії (від Другої світової війни до наших днів). У різні роки в музеї працювали, формували та збагачували його фонди, здійснювали масштабні краєзнавчі дослідження відомі за межами району ентузіасти, фахівці-музейники Михайло Островський, Олександр Вітенко, Степан Турик, Венедикт Лавренюк, Василь Воляник, Макар Середюк, Гаврило Чернихівський, Маргарита Гецевич та інші. Їх подвижництво справу продовжують нинішні працівники краєзнавчого музею.

Урочистості з нагоди 80-річчя музею розпочалися з відкриття виставки козацьких старожитностей, лекції кандидата мистецтвознавства Олександри Панфілової про художників міжвоєнного періоду ХХ століття, творчість яких пов'язана з Кременцем, з церемонії відкриття статуї Мадонни у приміщенні музею. Основним ювілейним заходом стала Всеукраїнська науково-практична конференція «Волинь у дослідженнях учених і краєзнавців».

До програми конференції увійшли доповіді 31 науков-

ця з вищих закладів освіти, наукових, історико-культурних і мистецьких установ Києва, Черкаса, Рівного, Тернополя, Луцька, Дубна, Бережан і Кременця. На пленарному засіданні, що проходило у читальному залі бібліотеки нашої академії, головував професор Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки Микола Кучерепа. Він же озвучив цікаву в регіональному аспекті ретро-тему «Воевода Ян Генрик Юзевський і його «волинський експеримент»». Разом із головуючим у конференції брали участь його колеги по університету, професор Оксана Калішук з темою «Українсько-польське протистояння на Волині в роки Другої світової війни», професор Людмила Стрільчук і доцент Валентина Петрович з дослідженням «Просвітницька діяльність і творчість родини Драгоманових-Косачів». Член Національної спілки краєзнавців України, кандидат філологічних наук Лариса Рева оприлюднила доповідь «Постаті Великої Волині: Максим Рильський в історії української та світової культури», кандидат філософських наук, культуролог і психолог Галина Логінова висвітлювала оригінальне питання «Психолінгвістичні виміри історичних сторінок пам'яті: символіка культурного надбання німців Волині».

Програма наукового форуму включала матеріали, представлені фахівцями з інших вищих закладів освіти: «Матриця-код міста Кременця» (Тетяна Ладан, доцент Київського національного університету будівництва й архітектури), «Громадсько-політична діяльність Кирила Студинського в умовах суспільних трансформацій кінця ХІХ – початку ХХ ст.» (Андрій Кліш, доцент Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка), «Оскар Кольберг» (Дмитро Кличков, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького).

Вагомий внесок у розкриття тематики ювілейної конференції зробили науковці нашої академії. Доктор історичних наук, доцент Ірина Скакальська виголосила доповідь «Історія української волинської еліти у фондах Кременецького краєзнавчого музею (міжвоєнний період ХХ ст.)», яка склала один із центральних елементів сюжетної мозаїки наукового зібрання. Органічно вписалися у зміст фахового дискурсу розвідки кандидата історичних наук, доцента Олександра Солов'я «Краєзнавчі дослідження Олександра Вітенка» та кандидата мистецтвознавства, доцента Олександри Панфілової «Творчо-педагогічна діяльність Олександра Якимчука в малярській школі Почаєва». Виключно краєзнавчу спрямованість носила тематика наукового повідомлення кандидата біологічних наук Оксани Галаган «Антропогенна трансформація флори міста Кременця та його околиць». Програма конференції включала доповідь кандидата історичних наук, викладача-методиста

педагогічного коледжу Валентина Мазурка «Джерельна база і наукові дослідження історії та краєзнавства Волині під час німецько-радянської війни і в повоєнний період», яку він підготував у співавторстві зі своїм сином Юрієм – курсантом Львівської національної академії сухопутних військ ім. Петра Сагайдачного.

Важливу краєзнавчу проблематику вирішували кременчани – учасники конференції, представники різних фахових напрямків: кандидат медичних наук Петро Мазур («Дорога додому. До 20-річчя повернення імені Арсена Річинського на Кременеччину»), наукові працівники музею-ювіляра Оксана Павець («Волинський жіночий одяг»), Наталія Улянюк («Традиції мистецтва української вишивки»), Ольга Данилюк («Олександр Цинкановський і вивчення трипільської культури на Кременеччині»), Еліна Савчук («Антропогенні перетворення рельєфу Кременецького кряжу в період до кінця ХХ століття»).

Актуальними і змістовними були наукові повідомлення кременчан – представників інших культурно-освітніх установ: фахівців сектору екологічної освіти Кременецького ботанічного саду Юлія Бондючної і Ганни Павлюк «Історичні аспекти розвитку і становлення ботанічної науки в Кременці», директора Великобережеського літературно-меморіального музею Олександра Неприцького-Грановського Ольги Неприцької «Повернення імені Олександра Неприцького-Грановського на батьківщину», вчителя історії Кременецького ліцею ім. Уласа Самчука Людмили Семенюк «Щоденник Романа Кравченка-Бережного – цінний експонат періоду німецько-фашистської окупації у фондах Кременецького краєзнавчого музею».

Привітати музейників-кременчан із ювілеєм прибули їх сусіди – делегації музеїв з Рівненщини та працівники Бережанського краєзнавчого музею нашої області. Вони були активними учасниками наукової конференції. Зокрема, директор Рівненського обласного краєзнавчого музею Олександр Булига презентував власне дослідження «Почаївська лавра у спогадах Миколи Костомарова». Заступник голови Міжрегіональної громадської наукової організації «Дубенський археологічний осередок» Віталій Ткач запропонував до програми конференції наукову розвідку «Матеріали кам'яного, мідного і бронзового віків з багатощарового поселення Судобичі-1 на Поліссі». Провідний екскурсовод Державного історико-культурного заповідника м. Дубна Леся Поперецька характеризувала «Вишиваний літопис України», а її колега, завідувач відділу науково-освітньої роботи Ольга Гавриленко представила дослідницьке есе «Любов Пшенична – славетний археолог і талановита поетеса».

Цікавими та змістовними темами збагатили програму конференції працівники Бережанського державного історико-архітектурного заповідника і Бережанського краєзнавчого музею: «Почаївська Свято-Успенська лавра (1830 – 19930 рр.) через долю її духовної та історико-культурної спадщини» (Володимир Парацій, завідувач науково-дослідного

та культурно-освітнього відділу Бережанського ДІАЗу), «Патріарх Йосиф Сліпий як символ української церкви та національного і духовного єднання народу» (Оксана Голян, старший науковий співробітник Бережанського краєзнавчого музею), «Інноваційні та традиційні форми діяльності музеїв» (Вікторія Порохняк, лектор-екскурсовод Бережанського краєзнавчого музею).

Своє слово сказали на конференції і молоді дослідники. Студентка Київського НУ будівництва й архітектури Катерина Слива запропонувала «Проект розвитку кінно-спортивної оздоровчої функції м.Кременця». Здобувач Тернопільського національного економічного університету Інна Швалюк висвітлювала «Освітню діяльність православної церкви на Волині». Аспірант Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки Вікторія Дяченко обрала тему «Волинська урбаністика у дослідженнях Олександра Цинкановського».

Участь молодих дослідників у науковому форумі, що приурочений ювілеєві установи, спрямованої у своїй діяльності на минувшину і старовину, сприймається символічно: у музейній справі є майбутнє, і воно – у творчій діяльності молодих. Бо пам'ять – це дарунок старшого покоління молодому, як носіїв історичної пам'яті народу.